

STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS TEACHING GRAMMAR IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Vesna KOCEVA¹
Marija TODOROVA²

Abstract

There are many scientific studies about incorporating the teaching of grammar into the foreign language classroom. Some linguists put teaching grammar on the primary position in the process of foreign language teaching while others completely exclude it. In this paper we discuss this question, but from another perspective. The purpose of the paper is to present the opinions, suggestions and students' point of view on teaching grammar during foreign language classes. The survey includes 180 high-school students studying one or more foreign languages who expressed their opinions by answering 30 questions related to the most common concerns about teaching grammar. The analysis of the responses gave us information about students' dilemmas, expectations, experiences and their viewpoints on the role and the importance of grammar in the process of foreign language teaching.

Keywords: foreign language teaching, students' beliefs, explicit grammar instruction.

СТАВОВИТЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО ВРСКА СО ИЗУЧУВАЊЕТО НА ГРАМАТИКАТА НА ЧАСОТ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК

Апстракт

Постојат многу студии посветени на проблематиката како оптимално да се инкорпорира изучувањето на граматиката на часот по странски јазик. Некои лингвисти ја бранат позицијата која на граматиката ѝ дава примарно место на часот по странски јазик, додека други, пак, целосно го исклучуваат изучувањето на граматиката во рамките на наставата по странски јазик. Во овој труд дискутираме за оваа проблематика, но од друг агол. Трудот цели кон прикажување на размислувањата, сугестиите и ставовите на учениците во врска со изучувањето на граматиката на часот по странски јазик. Примерокот го сочинуваа 180 ученици кои учат еден или повеќе странски јазици во рамките на средното образование и кои го искажаа своето мислење одговарајќи на 30 прашања коишто се однесуваат на најчестите дилеми поврзани со наставата по граматика. Анализата на одговорите ни дава информации во врска со недоумиците, очекувањата, искуствата и ставовите на учениците за улогата и важноста на граматиката во наставата по странски јазик.

Клучни зборови: настава по граматика; ставови на учениците; експлицитна настава по граматика; комуникативен пристап.

1. Вовед

Едно од прашањата коешто поттикнува најмногу дебати во областа на методиката на наставата по странски јазик во последните неколку години е прашањето кое се однесува на експлицитното и имплицитното учење на граматиката. Постојат бројни теоретски и емпириски истражувања кои се занимаваат со оваа проблематика и коишто се посветени на супериорноста на едниот или на другиот тип на настава. (Purpura, 2004) Постојат периоди кога цел на наставата по странски јазик било совладувањето на граматичките правила и периоди кога граматиката го губи

¹ University Goce Delcev Stip, Stip, Macedonia, vesna.koceva@ugd.edu.mk

² University Goce Delcev Stip, Stip, Macedonia, marija.todorova@ugd.edu.mk

приоритетот во наставата. Историски гледано, статусот кој го има граматиката во наставата по странски јазик бил подложен на промени, од претерана доминантност до антиграматички период, од почувување на странскиот јазик само со граматички вежби до потполно негирање и исфрлање на граматиката од процесот на учење на странските јазици. Со појавата на комуникативниот пристап во методиката на наставата по странски јазик граматиката го губи своето значење и се смета дека не само што не го олеснува учењето на странскиот јазик, туку и дополнително го отежнува. Но, по извесен период на имплементација на комуникативниот пристап во наставата, се заклучува дека постојат одредени потешкотии во процесот на учење на странскиот јазик и дека е невозможно да се постигне високо ниво на знаење ако се елиминира наставата по граматика.

Многу теоретичари се занимаваат со прашањето дали постои потреба од учење на граматиката и многу наставници бараат одговор на прашањето како да се учи граматиката во рамките на наставата по странски јазик. Многумина од нив имаат сосема спротивставени размислувања. Некои сметаат дека учењето граматика нема значаен придонес во учењето на јазикот, други, пак, заклучуваат дека учењето граматика има значајно влијание на процесот на учење на странскиот јазик. Во еден дел од теоретските трудови се инсистира на „учење преку конверзација“ и тоа учење е застапено во голем дел од учебниците. Но, како резултат на интензивни истражувања во методиката на наставата по странски јазик (Ellis, 1994; Ellis, 2001; Doughty, 1998; DeKeyser, 1995; Long & Robinson, 1998; Loewen et al., 2009), сè почесто се јавуваат идеи за значењето на експлицитната граматика во наставата, односно не се негира важноста на комуникацијата во процесот на учење, туку се укажува на значењето на формалната граматика. Затоа, денес се настојува да се најде начин како оптимално да се организира наставата по граматика и постои тенденција да се инкорпорираат добрите страни на експлицитната настава и на комуникативниот пристап.

2. Дилеми поврзани со наставата по граматика

Општо е познато и прифатено дека граматиката има важна улога во усвојувањето на странскиот јазик. Кај наставниците по странски јазик се јавуваат многу дилеми во врска со учењето граматика, на пример: Зошто да се учи граматика? Зошто кај учениците постои страв од граматиката и како да се елиминира стравот? Кога треба да се воведат граматика, дали тоа треба да се направи на почеток на учењето или треба да се почека учениците да усвојат одредени јазични компетенции? Дали наставникот треба да дава експлицитни објаснувања со оглед на тоа дека цел на учењето на странски јазик е стекнување на комуникативна компетенција? Дали граматиката треба да се предава на посебни часови или треба да се интегрира во склоп на комуникативните активности? Во колкав степен треба да биде застапена граматиката? Дали треба да биде интензивна (на еден час се обработува една наставна единица од граматика) или екстензивна (на еден час има повеќе наставни единици од граматика)? Постои ли најдобар начин да се предава граматика? (Ellis, 1993a:106).

Во последните дваесет години на минатиот век започнуваат истражувања кои се насочени кон анализа на ставовите на учениците и нивното влијание во наставата по странски јазик (Kalaja and Barcelos, 2003), додека, пак, во последните неколку години се јавува потреба да се испитаат ставовите и мислењата на учениците во врска со улогата и значењето на граматиката во наставата по странски јазик. (Brown 2009; Heeffer, 2010)

Со овој труд ќе се обидеме да ги решиме дилемите на наставниците, ќе понудиме одговор на овие прашања и ќе дискутираме за најчестите недоумици поврзани со оваа проблематика, но од друга перспектива, преку приказ на видувањата на учениците и преку анализа на нивните ставови. Ќе добиеме информации за искуствата на учениците, нивните размислувања за оваа тема и ќе ги споделиме нивните сугестии за организацијата на наставата по граматика на часот по странски јазик. Некои лингвисти зборуваат дури и за негативни последици во процесот на учење на странскиот јазик и за незадоволство кај учениците и кај наставниците во случај кога тие имаат различни ставови во врска со оваа проблематика. (Horowitz, 1988)

Затоа во насока на подобрување на наставата по граматика, сметаме дека овие сугестии можат да бидат корисни и дека ќе помогнат да се разјаснат недоумиците на наставниците и да се елиминираат колебањата, разочарувањата и отсуството на мотивација кај учениците кога се учи граматиката на странскиот јазик.

3. Дефинирање на поимот став

Многу автори сметаат дека е тешко да се дефинира поимот *став* бидејќи значењето на зборот „*став*“ во научната јавност, а, пред сè, во социјалната психологија, не се поклопува со неговата употреба и значење во секојдневниот живот. Во секојдневниот говор, зборот *став* се користи за да се укаже на некои позитивни или негативни чувства кон некој или нешто или велиме дека некој има „лош став“, или „погрешен став“, со што се сугерира на карактеристиките на личноста. (Bordens, Horowitz, 2008 цитирано во Грубор, 2012: 5). Еден од првите истражувачи во областа на социјалната психологија Олпорт (Allport, 1935, цитирано во Rot, 2003: 317) го дефинира ставот како „ментална и неутрална подготвеност која не може директно да се измери и која се учи врз основа на различните искуства и влијанието на различните општествени фактори“. Ставот е директно поврзан со постапките и однесувањето на личноста со оглед на тоа што предизвикува динамичко влијание на човековата реакција поврзана со предметите, луѓето и ситуациите, односно ставовите претставуваат ментална подготвеност за одреден начин на реагирање и затоа влијаат на тоа како ќе ги набљудуваме предметите, што ќе мислиме за нив и како емоционално ќе реагираме на нив. Динамичкото дејство на ставовите се согледува како мотивација, односно ги поттикнува и влијае на нашите постапки. (Rot, 2003: 353)

Ставот претставува вкупна евалуација на она што е предмет на ставот односно „ментална тенденција изразена преку вреднување на некој предмет со одреден степен на одобрување или неодобрување“. (Eagly, Chaiken, 1998: 269).

Цел на ставот е да им помогне на луѓето да ја пронајдат смислата на светот во којшто живеат и да им дадат оправданост на одлуките кои ги донесуваат, па според тоа ставовите владеат со нашите реакции и со интерпретацијата на случувањата. (Brown, 2009)

4. Опис на начинот на спроведување на истражувањето

Целта на овој труд е, пред сè, дескриптивна односно инсистираме да се одреди општиот и доминантниот став на учениците спрема учењето на граматиката на часот по странски јазик.

Во ова истражување учествуваа 180 ученика од втора и трета година гимназиско образование во градовите Штип и Кочани. Учениците доброволно и анонимно учествуваа во анкетаирањето и имаа за задача да одговорат на 30 прашања во врска со нивните очекувања и минати искуства поврзани со наставата по граматика на часот по странски јазик. Учениците требаше да се изјаснат дали сметаат дека е потребно да се учи граматика на часот по странски јазик, колку често треба да се вежба граматика, дали граматиката е премногу застапена во наставните програми по странски јазик, на кој начин наставникот им ги презентира граматичките правила, дали се запознати со методите кои наставниците ги применуваат на часот по странски јазик и сл. На 28 од вкупно 30 прашања учениците одговараа со заокружување на еден од понудени три или четири одговори додека на крајот од анкетниот прашалник учениците требаше да дадат свои предлози и совети на кој начин сметаат дека е најдобро да се учи граматика на странскиот јазик. Наставниците кои го спроведуваа анкетаирањето имаа улога на набљудувачи и не смееја да сугерираат или да влијаат на одговорите на учениците, со цел да се добие реална слика за местото и улогата на граматиката во современата настава по странски јазик.

Учениците немаа временско ограничување и во просек им беа потребни околу 15 минути да одговорат на поставените прашања.

Ова истражување е спроведено со цел да се утврди моменталната состојба во врска со наставата по граматика во училиштата во Македонија и да се добие јасна слика за улогата и местото на граматиката во наставата по странски јазик. Истражувањето претставува дел од една поопсежна студија посветена на ефектите од имплицитното учење на граматиката на часот по странски јазик и на утврдување и споредување на успешноста на имплицитната и експлицитната настава по граматика.

5. Анализа на добиените резултати

Една од задачите која си ја поставивме е да се утврди општиот став на испитаниците кон наставата по граматика. Имајќи предвид дека ова истражување е, пред сè, квантитативно, податоците и содржината на анкетниот прашалник се анализирани со користење на најосновниот облик на статистичка обработка на податоци.

И покрај популарноста на комуникативниот метод и неговата застапеност во учебниците по странски јазик, учениците учесници во оваа анкета во голем дел се изјаснија дека наставата се базира на граматичко-преведувачкиот метод, односно 135 ученика се изјасниле дека наставникот по странски јазик најпрво го објаснува граматичкото правило, потоа пишува примери и на крај учениците го вежбаат и применуваат правилото во соодветни реченици. Како резултат на ваквиот начин на презентирање на граматичките правила дури 75% од учениците сметаат дека ова е најлесниот и најефикасниот начин на совладување на граматичките правила. Овие ставови можеме да ги поврземе со типот на настава на којшто се навикнати нашите ученици и нивното верување дека овој тип на настава е најделотворен. Овие одговори одат во прилог на тезата на многу лингвисти кои сметаат дека експлицитната настава по граматика дава подобри резултати и покрај тоа што современите учебници по странски јазик се изготвени врз основа на комуникативниот пристап и избилуваат со комуникативни активности додека граматичките вежби се застапени во помал дел.

Голем број на ученици сметаат дека граматиката е неопходна во учењето на странскиот јазик и дури 60% од нив ја истакнуваат важноста на граматиката наспроти 28% кои сметаат дека граматиката има важна улога, но не и пресудна, а според 22 ученика воопшто не треба да се учи граматика. 90 ученика сметаат дека на часот по странски јазик се посветува доволно внимание на граматиката, односно учениците пишуваат граматички вежби повеќе од 20 минути, 82 ученика истакнуваат дека на часот се вежба граматика околу 10 минути, а само 8 ученика изјавуваат дека на часот повеќе се посветува внимание на комуникативните вежби. Идентичен број на ученици сметаат дека познавањето на граматичките правила е особено важно за да се разбере текстот што се чита и да се разбере соговорникот кога зборува односно 43% се изјасниле дека кога зборуваат и кога пишуваат се концентрираат повеќе на граматичките правила и внимаваат речениците да бидат граматички точни. Според мислењето на 12% од учениците граматиката е најважна кога се зборува бидејќи тогаш грешките се најочигледни и сметаат дека кога зборува соговорникот, веднаш можат да забележат ако тој направи граматичка грешка. Дури 65% од испитаниците одговориле дека кога зборуваат на странскиот јазик мислат на правилната употреба на граматичките правила и 115 од нив сметаат дека наставникот треба да ги прекине додека зборуваат ако направат некоја граматичка грешка бидејќи на тој начин се зголемува свесноста за грешките и се настојува во иднина да не се повторуваат истите грешки. Само 6 ученика сметаат дека наставникот не треба да ги коригира кога се изразуваат писмено или усно. 65% од учениците признаваат дека кога комуницираат на странскиот јазик, употребуваат кратки реченици бидејќи им е тешко да состават долга реченица со примена на сите граматички правила. Сепак, 126 ученика сметаат дека се способни да продолжат со комуникацијата дури и кога „погрешно“ се изразуваат.

Кога станува збор за прашањата поврзани со нивото на кое треба да се започне со изучување на граматиката, најголем дел од учениците сметаат дека граматичките правила треба да се учат на почетно ниво бидејќи многу е важно да се постави добра основа на која понатаму ќе се надградува знаењето и истакнуваат дека учењето на граматиката треба да биде константно од почетно до напредно ниво. 117 ученика се свесни дека граматиката треба да се учи, повторува, дополнува и надградува и на напредно ниво на познавање на странскиот јазик. 135 ученика сметаат дека ако во почетната фаза на изучување на странскиот јазик не се коригираат граматичките грешки, подоцна е многу тешко да се постигне точна и течна употреба на странскиот јазик.

Половина од анкетираниите ученици истакнуваат дека полесно ги учат граматичките правила ако ги поврзат со правилата од првиот или вториот странски јазик што го знаат, а дури 40% сметаат дека не е потребно да се учи граматика во случај кога странскиот јазик се учи во земјата во која е официјален јазик.

На прашањето: „Како се чувствуваш кога наставникот предава граматика?“, дури 45% од учениците истакнуваат дека им е здодевно, а околу половина од нив одговараат дека внимателно ги следат предавањата. Според мислењето на 95 ученика на часот по странски јазик наставникот треба да посвети еднакво внимание и на граматиката и на комуникативните активности, со оглед на тоа што без знаење на граматичките правила комуникативната способност е ограничена, додека, пак, 85 ученика сметаат дека наставникот треба да посвети повеќе внимание на комуникативните активности имајќи предвид дека некои ученици ги знаат граматичките правила, но не можат или не знаат како да ги применат во комуникацијата.

Во моментот на пополнување на прашалникот дури 18% од учениците не можеле да се сетат на ниту едно граматичко правило, 60% од нив можеле да набројат едно, 18% две до три и само 4% можеле да се прisetат на повеќе од пет граматички правила од странскиот јазик што го изучуваат. Правилата коишто учениците најмногу ги паметат се: додавање на „s“ во трето лице еднина сегашно време во англискиот јазик; со *present continuous* се искажува дејство кое се случува во моментот на зборување; множина кај именките се прави со додавање на наставката „s“ на крајот од зборот; буквата „'s“ означува сопственост; глаголите образуваат *Past Tense* со додавање на наставката „ed“; компаративот кај еднословните придавки се образува со додавање на наставката „er“, итн.

Според анкетираниите ученици, граматичките правила успешно ќе се научат ако: се фокусираш на предавањата; ако имаш самодоверба и не се срамиш да зборуваш на странскиот јазик; со редовно учење и повторување; ако комуницираш со родени говорители; ако пишуваш многу вежби кои денес се достапни он лајн; ако читаш текстови на странскиот јазик итн.

6. Заклучок

Анализирајќи ги одговорите на учесниците во истражувањето можеме да заклучиме дека нашите ученици се свесни за важноста на граматиката во процесот на учење на странскиот јазик и соодветно на тоа посветуваат доволно внимание на учењето на граматичките правила. Ова истражување ни дава јасна слика за начинот на којшто се предава граматиката на часот по странски јазик, односно можеме да заклучиме дека нашите наставници сè уште се приврзани за експлицитниот начин на предавање на граматиката иако учебниците, кои денес се користат на часот по странски јазик, се изготвени врз основа на комуникативниот пристап. Учениците се навикнати на овој начин да ги совладуваат правилата, но истакнуваат дека и покрај доброто познавање на граматичките правила, сепак, не можат да ги применат во комуникацијата. Според нивните сугестии, наставниците треба да се потрудат да направат баланс меѓу граматичките и комуникативните активности за да се зголеми делотворноста на наставата по странски јазик.

Користена литература

- Bordens, K.S, Horowitz, I.A. (2008). *Social psychology*. Treće izdanje. St. Paul, MN:Freeload Press.
- Brown, A. (2009). Students' and teachers' perceptions of effective foreign language teaching: A comparison of ideals. *The Modern Language Journal*, vol. 93, issue 1, (pp. 46-60).
- DeKeyser, R. M. (1995). Learning Second Language Grammar Rules: An Experiment with a Miniature Linguistic System. *Studies in Second Language Acquisition*, 17, (pp. 379-410).
- Doughty, C. & Verela, E. (1998). Communicative focus on form. In C. Doughty & J. Williams (Eds.), *Focus on form in Classroom Second Language Acquisition*, (pp. 114 – 138). CUP, Cambridge.
- Eagly, A.H, Chaiken, S. (1998). Attitude structure and function. U D.T. Gilbert, S.T.
- Ellis, N. C. (1994). Vocabulary acquisition: The implicit ins and outs of explicit cognitive mediation. In N. C. Ellis (Ed.), *Implicit and explicit learning of languages* (pp. 211-282). London: Academic Press.
- Ellis, R. (1993a.): The structural syllabus and second language acquisition. *TESOL Quarterly*, 27, (pp. 91–113).
- Ellis, R. (2001). Introduction: Investigating Form-focused Instruction. *Language Learning*, 51, (pp. 1-46).
- Grubor, J.V. (2012). *Štavovi prema učenju engleskog jezika kao stranog jezika i njihov uticaj na postignuće*, Beograd: Univerzitet u Beogradu.

- Heffer L. (2010). What's grammar got to do with it? Students' and teachers' beliefs about the role of grammar and error correction in the EFL classroom in Loewen, S., S. Li, F. Fei, A. Thompson, K. Nakatsukasa, S. Ahn & X. Chen (2009). L2 learners' beliefs about grammar instruction and error correction. *The Modern Language Journal* 93.1, (pp. 91–104).
- Horwitz, E.K. (1988). The beliefs about language learning of beginning university language students. *Modern Language Journal*, 72, (pp. 283 – 294).
- Kalaja, P. & Barcelos. A.(eds.) (2003). *Beliefs about SLA: New Research Approaches*. Kluwer Academic Publishers, Educational Linguistics 2. Flanders. M.A. thesis, Universiteit Gent.
- Long, M. H., & Robinson, P. (1998). Focus on form: Theory, research and practice. In C. Doughty & J. Williams (Eds.), *Focus on form in classroom second language acquisition* (pp. 15-41). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pupura, J.E. (2004). *Assessing Grammar*. CUP, Cambridge.
- Rot, N. (2003). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike inastavna sredstva.